

aktiivisesti osallinen

— SELKOMUKAUTUS —

YHDISTYNEIDEN KANSAKUNTIEN ELI
YK:N VAMMAISTEN HENKILÖIDEN OIKEUKSIEN
SOPIUKSEN KIRKON TOIMINTAOHJELMA 2019–2024

AKTIIVISESTI OSALLINEN

YHDISTYNEIDEN KANSAKUNTIEN
ELI YK:N VAMMAISTEN HENKILÖIDEN
OIKEUKSIEN SOPIMUKSEN KIRKON
TOIMINTAOHJELMA 2019–2024

SELKOMUKAUTUS

Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 81
Kirkko ja toiminta

Kirkkohallitus
Helsinki 2019

**Aktiivisesti osallinen
YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen
kirkon toimintaohjelma 2019–2024**

© Kirkkohallitus 2019
Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 81
Kirkko ja toiminta
Suositukset, ohjeet ja oppaat
Asianumero: DKIR/889/04.08.00/2018

Ulkoasu ja taitto

Teemu Junkkaala / gstj.fi

Julkaisun ulkoasu on toteutettu
Selkokeskuksen selkotaitto ja selkokuva
-ohjeistuksen perusteella.

ISBN 978-951-789-641-2 (nid.)
ISBN 978-951-789-642-9 (PDF, saavutettava)
ISBN 978-951-789-643-6 (pistekirjoitus)
ISBN 978-951-789-644-3 (äänitallenne, MP3)

ISSN 2341-9393 (painettu)
ISSN 2341-9407 (verkkajulkaisu)

Painopaikka

Grano, Kuopio 2019

Sisällysluettelo

Johdanto 4

Toimintaohjelman tausta 6

Toimintaohjelman teologinen tausta 8

YK-sopimuksen oleelliset teemat kirkon kannalta 10

Vammaiset ihmiset ja kirkko 11

Keskeiset käsitteet 12

Yleiset periaatteet 14

Yleiset velvoitteet 16

Vammaiset naiset 17

Vammaiset lapset 18

Tietoisuuden lisääminen 20

Esteettömyys ja saavutettavuus 21

Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä 24

Sanan- ja mielipiteenvapaus ja tiedonsaanti 25

Koulutus 26

Työ ja työllistyminen 27

Riittävä elintaso ja sosiaaliturva 29

Osallistuminen kirkon vaaleihin 30

Kansainvälinen yhteistyö 31

Lisätietoa 32

Johdanto

Yhdistyneet kansakunnat eli YK on hyväksynyt yleiskokouksessaan vammaisten oikeuksien sopimuksen. Sopimus hyväksyttiin joulukuussa 2006. Suomi allekirjoitti sopimuksen maaliskuussa 2007 ja vahvisti sen 2016. Se täydentää muita YK:n ihmisoikeussopimuksia eikä luo uusia ihmisoikeuksia.

Vammaisten oikeuksien sopimus korostaa, että vammaisilla henkilöillä on samat oikeudet kuin muilla ihmisillä. Sopimuksen tärkein viesti on, että vammaisia henkilöitä ei saa kohdella eri tavoin. Vammaisten oikeuksien sopimus on selkosuomeksi verkkosivulla <https://verneri.net/selko/yhteiskunta/ihmisoikeudet/ykn-vammaissopimus/>

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi 2018 asiakirjan *Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2018–2019*. Toimintaohjelmassa on toimenpiteitä, joilla sopimuksen täytäntöönpanoa edistetään eri hallinnaloilla vuosina 2018–2019. Vammaisten henkilöiden huomioon ottaminen kuntien toiminnassa toteutuu vammaisneuvostojen kautta.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sanoma edellyttää, että kirkko toimii YK-sopimuksen tavoitteiden mukaan. Vuonna 2012 julkaistu kirkon saavutettavuusohjelma *saavu* sitoutuu YK-sopimuksen sisältöihin. Tämä toimintaohjelma *Aktiivisesti osallinen* tukee kirkon päättäjiä, työntekijöitä

ja seurakuntalaisia sopimuksen tavoitteiden toteuttamisessa.

Toimintaohjelman pohjatekstin on kirjoittanut TM Antti Björklund.

Kirjoittamista on ohjannut ohjausryhmä:

- puheenjohtaja pastori Tiina Peippo
- lakimiesasessori Riikka Ryökäs
- kirkkoherra Ilkka Mäkinen
- kuurojen diakoniatyöntekijä Kristiina Wallenius-Penttilä
- yrittäjä Tuomo Burman (saavutettavuuden ja vammaisuuden neuvottelukunnan edustajana)
- kirkkohallituksen asiantuntijat Katri Suhonen ja pastori Claus Terlinden.

Ohjausryhmän työhön osallistuivat myös:

- viittomakielen asiantuntija Maria Lindberg
- projektisihteeri Timo-Matti Haapiainen.

Ohjausryhmän sihteerinä toimi TM Antti Björklund.

Toimintaohjelma on laadittu yhteistyössä kirkon saavutettavuuden ja vammaisuuden neuvottelukunnan kanssa.

Toimintaohjelman ovat mukauttaneet selkosuomeksi tietokirjailija Pertti Rajala ja toimittaja Hannu Virtanen.

Toimintaohjelman tausta

YK:n vammaisten oikeuksien sopimus korostaa yksilön ja ympäristön välistä vuorovaikutusta.

Ihminen on vammainen, jos vammaisuus aiheuttaa sellaisia esteitä, että henkilö ei voi täysipainoisesti osallistua yhteiskunnan toimintaan. Usein vammaisuus ei ole syy siihen, että vammainen henkilö ei ole tasa-arvoinen muiden kanssa.

Ympäristöllä ja asenteilla on ratkaiseva vaikutus siinä, miten osallisuus ja osallistuminen toteutuvat. Vammaisilla henkilöillä pitää olla samat oikeudet kuin muilla, vammaisia henkilöitä ei saa kohdella eri tavoin kuin muita ihmisiä.

Osallisuus on tärkeä oikeus YK:n yleissopimuksessa. Sillä tarkoitetaan sitä, että henkilö voi osallistua täysimääräisesti ja tehokkaasti yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vammaisen henkilön puolesta ei saa tehdä mitään ilman, että kysytään hänen mielipidettään tai ilman että pyydetään häneltä lupaa. Jos vammaista henkilöä ei kuulla, häneltä viedään mahdollisuus olla toimija ja hänestä tehdään kohde. Ajattelutapa vammaisuuteen liittyvissä kysymyksissä on siis muuttunut. Kun ennen korostettiin hyväntekeväisyyttä, nykyään korostetaan vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksia.

Vammaisen henkilön mahdollisuuksia itsenäiseen osallistumiseen ja oikeuksien toteutumista voidaan edistää esteettömyydellä, saavutettavuudella, asennemuutoksilla ja myös taloudellisesti. YK-sopimuksen toteutuminen edellyttää yhteistyötä ja taloudellisia panostuksia kirkon kaikilla tasoilla.

Tähän toimintaohjelmaan on valittu YK-sopimuksesta kirkon toiminnan ja tehtävän kannalta keskeisimmät kohdat. Toimintaohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää seurakunnissa paikallisia toimenpiteitä, jotka soveltuvat seurakunnan olosuhteisiin. Vammaisten ihmisten tulee olla mukana, kun toimenpiteitä suunnitellaan ja toteutetaan.

Kirkkohallituksen 2012 julkaisema saavutettavuusohjelma *saavu* käsittelee samoja asioita kuin tämä toimintaohjelma. Tämä toimintaohjelma täydentää saavutettavuusohjelmaa. *saavu*-ohjelma on verkkosivulla osoitteessa https://evl.fi/documents/1327140/39227522/vihko_selkosuomi.pdf/5ecb1357-4b1a-e8a3-38de-9a60799a6727

Toimintaohjelman teologinen tausta

YK-sopimus korostaa vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksia ja perusvapauksia. Lähtökohtana on vammaisten henkilöiden oikeus täysipainoiseen osallistumiseen yhteiskunnassa.

Kristillisessä ajattelussa ihmisen ihmisarvo perustuu Jumalan luomistyöhön. Ihmisen elämä on Jumalan lahja. Jokainen ihminen on ainutlaatuinen. Jumalan silmissä kaikki ovat yhtä arvokkaita. Jokaisella on lupa iloita olemassaolostaan ja olla ylpeä itsestään. Jokainen luotu on Jumalan kuva.

Jeesus osoitti teoillaan ja sanoillaan kunnioitusta ihmisen arvoa ja oikeuksia kohtaan. Jeesus kunnioitti ihmisten itsemääräämisoikeutta. Kun Jeesus paransi sokean, hän kysyi ensin, mitä sokea itse halusi Jeesuksen tekevän. Jeesus ei ohittanut henkilön itsemääräämisoikeutta. (Markuksen evankeliumi 10: 46–52)

Vammat eivät saa estää sitä, että osallisuus toteutuu täysimääräisenä kirkossa. Kirkon pitää olla avoin moninaisuudelle, sekä vammaisille että vammattomille ihmisille. Uusi testamentti kuvaa kirkkoa Jeesuksen Kristuksen ruumiina, johon erilaiset jäsenet kuuluvat. Jokaisella jäsenellä on paikkansa yhteisessä kirkossa, seurakunnassa ja sen tehtävässä.

Kirkon opetuksen mukaan jokaisella ihmisellä
pitää olla mahdollisuus ymmärtää
ja saada ottaa vastaan kirkon julistus
eli evankeliumi omalla kielellään.
Paavali kirjoitti kastettujen
seurakunnan jäsenten tasavertaisuudesta:
”Yhdentekevää, oletko juutalainen
vai kreikkalainen, orja vai vapaa, mies vai nainen,
sillä Kristuksessa Jeesuksessa
te kaikki olette yksi.”
(Paavalin kirje galatalaisille 3:27–28.)

Seurakunnan kaiken toiminnan
sanan julistuksesta, kasteesta
ja ehtoollisesta alkaen pitää olla saavutettavaa.
Fyysiset vammat tai kielen ymmärryksen vaikeudet
ja haasteet eivät saa olla este osallisuudelle.
Vain saavutettava seurakunta on uskottava.

Rakkaus haastaa ihmisiä tekemään enemmän
kuin mitä pelkkä oikeudenmukaisuus vaatii.
Jeesus toi esiin oikeudenmukaisuuden rinnalle
toisen ihmisen hyvää etsivän rakkauden:
”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten
tekevän teille, tehkää te heille.”
(Matteuksen evankeliumi 7:12.)

YK-sopimuksen oleellisimmat kohdat kirkon kannalta

Tähän toimintaohjelmaan on valittu YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksesta kirkon toiminnan kannalta keskeisimmät kohdat. Toimintaohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää paikallisia toimenpiteitä, jotka sopivat seurakunnan olosuhteisiin. Vammaisten henkilöiden pitää olla mukana, kun paikallisia toimenpiteitä suunnitellaan ja toteutetaan.

Eri kohtien jälkeen on kysymyksiä, jotka auttavat etsimään ratkaisuja.

Vammaiset ihmiset ja kirkko

YK:n vammaissopimuksen mukaan vammaisia ovat ihmiset, joilla on pitkäaikainen pysyvä vamma kehossaan, esimerkiksi pysyvä liikuntavamma
henkinen vamma
älyllinen vamma
aistivamma.

Ihminen on vammainen,
jos vammat aiheuttavat sellaisia esteitä,
että henkilö ei voi osallistua
yhteiskunnan toimintaan
yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Jokaisella kirkon jäsenellä on oikeus osallistua jumalanpalvelukseen ja ehtoolliselle.
Rippikoulun käymisen, avioliittoon vihkimisen ja muiden kirkon toimitusten pitää olla sellaisia, että vammaiset henkilöt voivat osallistua niihin täysipainoisesti.
Myös seurakunnan muu toiminta, kuten sielunhoito, diakonia ja lähetystyö, kuuluvat kaikille jäsenille.

Jokaisella ihmisellä on paikkansa kirkossa.
Siksi tulee kysyä:
”Mitä tulee tehdä, jotta tämä henkilö voi olla ja toimia seurakunnassa?”

Kysymyksiä:

- Millaisia osallistumisen esteitä seurakunnassa on?
- Mitkä niistä ovat fyysisiä, sellaisia, jotka voidaan poistaa korjauksilla tai järjestelyillä?
- Mitkä esteet johtuvat asenteista?
- Mitä pitää tehdä, jotta kaikki voivat olla ja toimia seurakunnassa?

Keskeiset käsitteet

YK:n vammaissopimus määrittelee keskeiset käsitteet seuraavasti:

- **viestintä** sisältää tekstin näyttämistä, pistekirjoitusta, kosketuskommunikaatiota, selkokieltä, puhetta tukevia ja korvaavia viestintätapoja sekä muuta saavutettavaa tieto- ja viestintäteknologiaa;
- **kieli** sisältää puhutut kielet sekä viittomakielet ja muut ei-puhutun kielen muodot;
- **syrijntä vammaisuuden perusteella** tarkoittaa vammaisuuteen perustuvaa erottelua ja syrjäyttämistä, joka estää ihmisoikeuksien ja perusvapauksien toteutumisen;
- **kohtuullinen mukauttaminen** tarkoittaa vähillä toimilla tehtyjä muutoksia ja järjestelyjä. Niiden avulla varmistetaan, että vammaisella henkilöllä on mahdollisuus osallistua toimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.
- **kaikille sopiva suunnittelu** tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti.

Suomessa on kaksi kansallista viittomakieltä, suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli. Viittomakielilaki ja useat muut lait turvaavat ja edistävät sitä, että viittomakieltä käyttävien kielelliset oikeudet toteutuvat. Selkokieltä voi käyttää puheessa ja teksteissä. Selkokielellä voi julkaista monenlaisia tekstejä. Selkokielen tavoitteena on lisätä ihmisten mahdollisuuksia ymmärtää toisiaan.

Vammaisiin henkilöihin kohdistuva syrjintä voi olla aktiivista, jolloin vammaiselta henkilöltä tietoisesti kielletään jotain,

joka sisältyy hänen ihmisoikeuksiinsa. Passiivinen syrjintä tarkoittaa syrjintää, jota tehdään huomaamatta. Seurakunnan toiminnassa on tärkeää ottaa huomioon vammaisten henkilöiden kokemusasiantuntemus eli kokemus ja tieto, joka vammaiselle henkilölle on kertynyt elämässään.

Ero kohtuullisen mukauttamisen ja kaikille sopivan suunnittelun välillä on merkittävä kirkon toiminnan kannalta. Kohtuullisessa mukauttamisessa muutetaan jo olemassa olevia rakenteita ja malleja henkilöiden tarpeiden mukaisiksi. Esimerkiksi etätyö tehdään mahdolliseksi vammaiselle henkilölle laajemmin kuin vammattomalle henkilölle.

Kaikille sopivassa suunnittelussa ihmisten erilaiset tarpeet toimivat suunnittelun lähtökohtana. Tällainen lähtökohta sopii kirkolle tasavertaisten ihmisten yhteisönä, joka on kaikille avoin. Kaikille sopiva suunnittelu vähentää kohtuullisen mukauttamisen tarvetta, mutta ei poista sitä.

Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa viranomaiset, koulutuksen järjestäjät, työnantajat sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajat tekemään kohtuullisia mukautuksia, kun niitä tarvitaan.

Kysymyksiä:

- Miten otamme toiminnassa huomioon, että on seurakuntalaisia, jotka tarvitsevat selkokieltä, viittomakieltä tai jotain muuta viestintätapaa?
- Missä asioissa seurakunnassa tehdään kohtuullisia mukautuksia?
- Miten seurakunnan toimintaa voidaan muuttaa kaikille sopivan suunnittelun mukaiseksi?

Yleiset periaatteet

YK:n vammaissopimuksen periaatteita ovat:
ihmisillä on synnynnäinen arvo,
itseään määräämisoikeus ja
vapaus tehdä omat valintansa
ketään ei syrjitä
ihmisillä on oikeus osallistua täysimääräisesti
yhteiskuntaan ja olla siinä osallinen
erilaisuutta pitää kunnioittaa
ja vammaiset henkilöt pitää hyväksyä
osana ihmisten moninaisuutta ja ihmiskuntaa
ihmisillä pitää olla yhdenvertaiset mahdollisuudet
yhteiskunnan pitää olla esteetön ja saavutettava
miesten ja naisten välillä on tasa-arvo
vammaisten lasten kykyjä kunnioitetaan
ja heillä on oikeus säilyttää
hyvä käsitys itsestään.

YK-sopimuksen periaatteet tukevat
sekä yksilöä että yhteisöä.
Syrjimättömyys, tasavertaisuus ja yksilön oikeuksien
toteutuminen vahvistavat yksilön osallisuutta.
Ne myös rakentavat paremmaksi yhteisöä
ja koko yhteiskuntaa.

Vammaisen henkilö on usein paras henkilö
kertomaan, millaista apua hän tarvitsee.
”Aina kannattaa kysyä” on hyvä perusohje,
kun toimii vammaisten henkilöiden kanssa.
Vammaisia henkilöitä pitää kuulla
kokemusasiantuntijoina heihin liittyvissä asioissa
toiminnan kaikissa vaiheissa: suunnittelussa,
toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

On tärkeää, että kirkon kaikilla tasoilla toimii
vammaisista henkilöistä vapaaehtoisina ja työntekijöinä.
He voivat myös tarjota kokemusasiantuntemustaan
seurakunnan ja kirkon käyttöön.
Tämä vaikuttaa asenteisiin, käsityksiin ja käytäntöihin.

Kysymyksiä:

- Kuinka hyvin vammaissopimuksen yleiset periaatteet toteutuvat seurakunnassa?
- Millainen asema kokemusasiantuntemuksella on seurakunnassa?

Yleiset velvoitteet

Suomen perustuslaki takaa perusoikeudet. YK-sopimuksen lähtökohta on turvata ihmisoikeudet ja perusvapaudet. Myös kirkon lainsäädännön pitää olla YK-vammaissopimuksen mukaista. Kirkon sanoma velvoittaa tähän. Vammaisten henkilöiden osallisuus tulee ottaa huomioon toiminnassa ja päätöksenteossa kirkon kaikilla tasoilla.

Vammaisten henkilöiden kuuleminen ja vammaistyon asiantuntemus tukevat osallisuutta. Kokemusasiantuntemus ja ammatillinen asiantuntemus täydentävät toisiaan. Kuulemisen käytäntöjä voidaan kehittää seurakunnissa, hiippakunnissa ja Kirkkohallituksessa.

Yksi keino tukea vammaisten henkilöiden kuulemista ovat vammaisasiamiehet ja vammaisneuvostot. Niiden tehtävänä voi olla esimerkiksi kehittää seurakunnan toimintaa ja palveluja kaikille sopivaksi lisätä työntekijöiden, luottamushenkilöiden ja seurakuntalaisten osaamista vammaisten henkilöiden kohtaamisessa lisätä tietoa vammaisten henkilöiden oikeuksista ja tarpeista.

Kysymyksiä:

- Mitä vammaisia henkilöitä koskevia asioita käsitellään seurakunnan päätöksissä?
- Minkälaista asiantuntemusta seurakunnassa on vammaisiin henkilöihin liittyvissä asioissa?
- Miten vammaiset henkilöt osallistuvat seurakunnan päätöksentekoon?

Vammaiset naiset

Vammaisiin naisiin ja tyttöihin kohdistuu erityisen paljon syrjintää. Tämä tulee huomata, ja syrjintää vastaan tulee ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Kysymyksiä:

- Millaiset valmiudet seurakunnassa on tunnistaa syrjintää, joka kohdistuu vammaisiin naisiin?
- Miten vammaisten naisten ja tyttöjen syrjintää voidaan torjua?

Vammaiset lapset

YK:n vammaissopimuksessa sanotaan vammaisten lasten oikeuksista seuraavasti:

Vammaisilla lapsilla pitää olla samat ihmisoikeudet ja perusvapaudet kuin muilla lapsilla.

Kaikissa vammaisia lapsia koskevissa toimissa pitää ottaa ensisijaisesti huomioon lapsen etu.

Vammaisilla lapsilla on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa heihin vaikuttavissa asioissa.

Lasten näkemykset otetaan aidosti huomioon heidän ikänsä ja kypsyytensä mukaisesti.

Lapsilla on myös oikeus saada vammaisuutensa ja ikänsä mukaista apua, jotta tämä oikeus toteutuu.

Vammaisten lasten huomioon ottaminen on osa kirkon lapsivaikutusten arviointia. Lapsivaikutusten arvioinnissa seurataan, miten lasten oikeudet toteutuvat toiminnassa. Arviointi koskee kaikkea kirkon toimintaa ja päätöksentekoa kirkossa. Se ei siis rajaudu tiettyihin toimintamuotoihin.

Vammaisten lasten lisäksi seurakunnan toiminnassa pitää ottaa huomioon heidän perheensä ja muut läheisensä. Osallistumista voidaan tukea koulutuksella ja tiedolla. Esimerkiksi seurakunnan kerhonohtajien koulutuksessa on hyvä huomioida erityistä tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä tarpeet. Kerhonohtajien osaamisesta on tärkeää tiedottaa vammaisten lasten perheille.

Rippikoululla on merkittävä rooli kirkon kasvatuksessa, ja se on tärkeä suomalaisille nuorille. Kirkon rippikoulusuunnitelmassa on otettu huomioon vammaisten henkilöiden osallistuminen rippikouluihin.

Lainaus rippikoulusuunnitelmasta:

Rippikouluun ovat tervetulleita kaikenlaiset nuoret, joten rippikoulun pitää olla saavutettava kaikille nuorille. Kaikkien nuorten pitää voida olla mukana tilanteesta riippuen osittain tai kokonaan samoissa opetusryhmissä. Ihmisiä ei erotella, vaan kaikki ovat yhtä arvokkaita ja hyväksytyjä muiden joukossa. Samaan aikaan erityisryhmien rippikoulut, kuten kehitysvammaisten rippikoulut tai viittomakieliset rippikoulut, ovat toisinaan nuorten itsensä kannalta perusteltuja ja tarpeellisia.

Kohtuulliset mukautukset ja henkilökohtainen apu voivat tehdä mahdolliseksi sen, että kehitysvammaiset nuoret voivat osallistua rippikouluun ja muuhun seurakunnan toimintaan muiden nuorten kanssa. Vammaisten nuorten opetusryhmillä ja muilla opetusryhmillä voi olla esimerkiksi yhteisiä opetustuokioita. Osallisuutta tukeva isostoiminta tekee myös vammaisten henkilöiden osallistumisen mahdolliseksi.

Kysymyksiä:

- Kuinka seurakunnan lapsi- ja nuorisotyössä sekä rippikoulussa voidaan ottaa huomioon kaikille sopiva suunnittelu?
- Miten vammaiset lapset näkyvät seurakuntasi lapsivaikutusten arvioinnissa?

Tietoisuuden lisääminen

Kirkon pitää toimia niin, että ihmiset tietävät enemmän vammaisista henkilöistä. Tietoa pitää lisätä kirkon työntekijöiden ja kaikkien seurakuntalaisten keskuudessa.

On merkittävää, miten vammaisuus näkyy kirkon viestinnässä ja toiminnassa. Esimerkiksi selkokielen, viittomakielen ja puhetta korvaavan viestinnän, kuten kuvien käyttö on osoitus siitä, että kirkko haluaa olla kaikkien kirkko. Myös verkkoviestinnässä kaikkien huomioiminen on tärkeää.

Oikea tieto poistaa vääriä käsityksiä. Siksi kirkolla pitää olla ajantasaista tietoa vammaisista ja vammaisuudesta. Kun kirkko kouluttaa, tämän tiedon pitää olla koulutuksen sisältönä. Koulutusten järjestämisessä kunnat, sairaanhoitopiirit sekä vammaisjärjestöt ovat luontevia yhteistyökumppaneita.

Saavu-messut ovat esimerkki siitä, miten kirkko lisää tietoisuutta vammaisuudesta. Messut tukevat vammattomien ja vammaisten henkilöiden tasavertaista kuulumista samaan seurakuntaan. On hyvä asia, jos vammaiset henkilöt toimivat vapaaehtoisina tai työntekijöinä seurakunnassa.

Kysymyksiä:

- Millaista viestiä tasa-arvosta seurakunta välittää?
- Millaiseen tietoon vammaisuudesta seurakunnan toiminnan tulee perustua?

Esteettömyys ja saavutettavuus

Esteettömyys ja saavutettavuus liittyvät käsitteinä toisiinsa. Saavutettavuus tarkoittaa sitä, että jokainen voi osallistua, vaikka ei esimerkiksi näe, kuule tai välillä ymmärrä kaikkia asioita. Esteettömyys tarkoittaa sitä, että jokainen pääsee paikalle ja saa tiedon ymmärrettävässä muodossa.

Esteettömyys on jaettavissa rakennetun ympäristön esteettömyyteen asenteelliseen ja sosiaaliseen esteettömyyteen viestinnän esteettömyyteen.

Lähtökohtaisesti kirkon toiminta on avointa kaikille. Se edellyttää, että kirkon tiloihin ja tapahtumiin on esteetön pääsy. Esteettömyyttä voidaan ylläpitää ja kehittää esteettömyyskartoituksella, joka tehdään säännöllisesti. Kartoituksessa arvioidaan kaikkia edellä mainittuja esteettömyyden osa-alueita. Kartoitus pitää tehdä niin, että mukana on asian osaavia ammattilaisia sekä vammaisia henkilöitä.

Kirkon saavutettavuusohjelma *saavu* sisältää ohjeita siitä, miten saavutettavuutta ja esteettömyyttä voidaan kehittää.

Vapaaehtoisille voidaan tarjota avustajakoulutusta, joka antaa valmiudet toimia avustajana seurakunnan toiminnassa. Avustajista on hyvä kertoa silloin, kun tapahtumasta tiedotetaan.

Rakennetun ympäristön esteettömyys

Suuri osa kirkon toiminnasta tapahtuu rakennuksissa, esimerkiksi kirkoissa.

Näihin tiloihin pääsyn pitää olla esteetöntä pyörätuolilla liikkuville ja muille vammaisille henkilöille.

Tilojen pitää olla esteettömiä myös silloin, kun on tehty väliaikaisia rakennelmia vaikkapa remontin vuoksi.

Vammaisten henkilöiden liikkumista tukee se, että seurakuntien vapaaehtoiset ja työntekijät osaavat auttaa tarvittaessa.

Useissa seurakunnissa omat tilat vähenevät, ja toiminta siirtyy muiden omistamiin tiloihin. Myös näiden tilojen esteettömyyteen pitää kiinnittää huomiota.

Esteettömät tilat ovat tärkeitä myös silloin, jos vammaisen henkilö on töissä seurakunnassa.

Asenteellinen ja sosiaalinen esteettömyys

Asenteet ovat usein ratkaiseva tekijä saavutettavuuden kannalta.

Osa asenteista on tiedostettuja, osa tiedostamattomia.

Tiedostamaton asenne voi tulla ilmi esimerkiksi silloin, kun puhutaan siitä, kykeneekö vammaisen henkilö hoitamaan jotain tehtävää.

Jos asenne on myönteinen, esteiden poistaminen on helpompaa.

Kirkon työntekijöiden pitää ymmärtää, mitä saavutettavuus tarkoittaa yleisesti ja toisaalta juuri hänen työssään.

Tämän osaamisen lisäksi tarvitaan vammaistyön osaamista.

Tässä seurakuntien vammaistyöntekijät ovat asiantuntijoita.

Viestinnän esteettömyys

Tietokoneiden ja puhelimien pitää toimia esteettömästi kaikissa tilanteissa.

Näiden digitaalisten palveluiden toteuttamista ohjaavat kaikille sopivan suunnittelun periaatteet. Huomioon tulee ottaa esimerkiksi vanhukset, selkokielen tarvitsijat, näkö- ja kuulovammaiset henkilöt sekä viittomakieliset henkilöt.

Toiminnassa on hyvä huomioida **puhutut ja viitotut kielet sekä eri viestintätavat.**

Puheen saavutettavuutta lisää selkeään puhekielen ja selkokielen käyttäminen, huolellinen äänenkäyttö ja äänentoistolaitteiston oikea käyttö. Kuulokojeen toimiminen edellyttää, että induktiosilmukka on päällä ja puhujat käyttävät mikrofonia. Käsiohjelmat, tekstitys ja kuvien käyttö tukevat saavutettavuutta.

Painetussa ja verkossa jaettavassa viestintämateriaalissa pitää kiinnittää huomiota kieleen, taittoon ja kuviin. Tarpeen mukaan käytetään esimerkiksi selkokieltä, viitottuja videoita ja muita ymmärtämistä lisääviä keinoja.

Kysymyksiä:

- Pääsevätkö kaikki seurakuntalaiset yhdenvertaisesti seurakunnan tiloihin?
- Kuinka seurakuntani viestintää voisi muuttaa niin, että se tavoittaisi entistä enemmän erilaisia ihmisiä?
- Millä tavoilla vammaiset seurakuntalaiset ovat mukana toiminnassa?

Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä

Seurakunta on avoin yhteisö,
joka kutsuu kaikkia mukaan.
Jokaisella seurakunnan jäsenellä
on oikeus osallistua toimintaan.

Seurakunta voi tukea vammaisen henkilön elämää.
Kirkon diakoniatyö voi auttaa vammaista henkilöä
etsimään apua ja tietoa, jota hän tarvitsee.
Seurakuntien kannattaa toimia yhteistyössä
paikkakunnan vammaisjärjestöjen kanssa.

Sananvapaus, mielipiteenvapaus ja tiedonsaanti

Viestinnällä on merkittävä rooli kirkon toiminnassa.

Myös kirkon viranomaisrooli velvoittaa jakamaan saavutettavaa tietoa.

YK-sopimus velvoittaa toimimaan niin, että vammaisten syrjiminen loppuu.

Kirkko kantaa vastuun siitä, että toiminta seurakunnissa ei syrji vammaisia henkilöitä.

Kirkossa ja seurakunnissa pitää laatia toimintaohjeet, joiden mukaan vammaisen henkilö voi toimia, jos häntä koskevia asioita ei oteta huomioon. Ohjeiden pitää olla saavutettavassa muodossa.

Kysymyksiä:

- Missä muodoissa tarpeellinen tieto on saatavilla seurakunnassa?

Koulutus

Kirkko järjestää työntekijöilleen koulutusta. Lisäksi se tekee yhteistyötä oppilaitosten ja järjestöjen kanssa, jotka kouluttavat työntekijöitä. Työntekijöiden täydennys- ja jatkokoulutus on kirkon vastuulla. Kirkon koulutuksen pitää tapahtua esteettömissä toimitiloissa ja saavutettavuus tulee ottaa huomioon.

Vammaisten henkilöiden työllistymistä helpottaa neuvonta ja muu seurakunnan tuki, jota on tarjolla jo opintojen aikana. Kouluttavat laitokset ovat vastuussa siitä, että tutkintoihin johtavat opinnot ovat saavutettavia. Kirkolla voi olla merkittävä rooli harjoitteluiden ja kesätöiden järjestämisessä.

Saavutettavuus pitää huomioida myös kirkon sisäisessä koulutuksessa. Saavutettavuuteen liittyvät perusasiat on hyvä omaksua jo työuran alkuvaiheessa. Asian omaksumista tukee se, jos saavutettavuus on huomioitu seurakunnissa.

Kysymyksiä:

- Kuinka seurakunnan työntekijät ja vapaaehtoiset voivat päästä saavutettavuuteen liittyvään koulutukseen?

Työ ja työllistyminen

Kirkon pitää näyttää esimerkkiä vammaisuus- ja esteettömyysasioissa. Kirkossa pitää tukea vammaisten henkilöiden työllistämistä. On tärkeää, että kirkon työntekijäkunta on monipuolinen.

Kirkossa toimii vammaisia henkilöitä erilaisissa tehtävissä. Vammaisten henkilöiden työllistymisessä joustavuus on tärkeässä roolissa. Positiivinen erityiskohtelu voi auttaa vammaista henkilöä työtehtävissä. Positiivisella erityiskohtelulla tarkoitetaan sellaista erilaista kohtelua, joka edistää tasa-arvoa ja ehkäisee syrjinnästä johtuvia haittoja.

Vammaisen henkilö voi kokea, että häntä on syrjitty työssä tai kun hän on hakenut työtä. Jos vammaisen henkilö silloin pyytää kirjallista selvitystä, työnantajan pitää antaa se viipymättä. Kohtuulliset mukautukset kuuluvat kaikille, jotka niitä tarvitsevat. Tällöin esimerkiksi oman auton käyttö tehdään mahdolliseksi vammaiselle henkilölle laajemmin kuin vammattomalle henkilölle. Mukautusten epääminen voidaan katsoa syrjinnäksi.

Joustot työssä auttavat sekä työnantajaa että työntekijää. Vammaisen henkilön työllistymistä tukee se, että etätyö on nykyisin yleistä. Työntekijöitten ei siis aina tarvitse olla tietyssä paikassa tietyssä aikana, vaan yhteys voidaan saada tietokoneen kautta.

Myös lyhennetyt työajat voivat tukea vammaisten henkilöiden työllistymistä. Lisäksi henkilökohtainen työhönvalmennus voi auttaa kehitysvammaisia henkilöitä työllistymään. Työhönvalmennusta järjestävät kunnat ja kuntayhtymät, TE-toimistot ja Kela.

Seurakunnille pitää tarjota tietoa palveluista, joita voi saada apua vammaisten työllistämiseen. Tukea voi saada esimerkiksi rakennusten muutostöiden tekemiseen tai tarvittavan välineistön hankkimiseen.

Kysymyksiä:

- Kuinka seurakunta voisi olla mahdollisimman saavutettava työpaikka?

Riittävä elintaso ja sosiaaliturva

Lähtökohta on, että vammaisen henkilö saa yhteiskunnalta sen avun, johon hän on oikeutettu.

Diakoniatyön tehtävänä on auttaa niitä, joita ei muuten auteta.

Kirkon tehtävä on myös puolustaa niitä, joiden elämässä on vaikeuksia.

Kysymyksiä:

- Kuinka saavutettavuuteen liittyvät kysymykset näkyvät seurakunnan diakoniatyössä?

Osallistuminen kirkon vaaleihin

Seurakuntavaaleissa kirkon jäsen voi äänestää ja asettua ehdokkaaksi. Tämä on tärkeä keino, jolla seurakuntalainen voi vaikuttaa kirkon toimintaan. Jokaisella jäsenellä pitää olla oikeus asettua ehdolle ja äänestää. Joidenkin vammaisten henkilöiden kohdalla holhouksen alaisuus saattaa kuitenkin estää ehdokkuuden.

Vammaisten henkilöiden osallistumista kirkon vaaleihin voidaan parantaa niin, että toimitaan yhteistyössä kunnan vammaisneuvoston ja vammaisjärjestöjen kanssa.

Kysymyksiä:

- Miten seurakunnassa on otettu huomioon vaaleihin liittyvien materiaalien ja äänestyspaikkojen saavutettavuus?

Kansainvälinen yhteistyö

Kirkon olemukseen kuuluu kansainvälisyys, eli jokainen paikallinen seurakunta on osa maailmanlaajuista Kristuksen kirkkoa. Kansainvälistä toimintaa ovat esimerkiksi ystävyysseurakunnat, lähetystyö ja apu hädässä oleville pakolaisille.

Myös tämän toiminnan tulee olla saavutettavaa. Seurakunnat tekevät yhteistyötä lähetysjärjestöjen ja muiden kansainvälistä työtä tekevien tahojen kanssa. Tässä yhteistyössä ihmisoikeussopimusten edistäminen on keskeinen painopiste.

Kysymyksiä:

- Kuinka vammaisille henkilöille taataan yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua seurakunnan kansainväliseen toimintaan?
- Kuinka seurakunta voisi tiivistää yhteistyötä kansainvälisellä tasolla vammaisuuteen liittyvissä kysymyksissä?

Lisätietoa

EU:n vammaiskortti:

<https://www.vammaiskortti.fi/mika-on-vammaiskortti/>

Ihmisoikeuskeskus:

<https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/vammaisten-henkiloiden-oikeudet/>

Kuurot YK:n vammaissopimuksessa:

http://aineisto.viittomakielinenkirjasto.fi/crpd/pdf/kuurot_ykn_vammaissopimuksessa_final.pdf

Ohjeita verkkosisältöjen ja viestinnän saavutettavuudesta:

<https://www.saavutettavasti.fi/>

Rakennetun ympäristön esteettömyys:

<https://www.nkl.fi/fi/etusivu/saavutettavuus-esteettomyys/rakennetun-ympariston-esteettomyys-ja-opasteet-saavu>.

Kirkon saavutettavuusohjelma:

<https://evl.fi/documents/1327140/39227522/Kirkon+saavutettavuusohjelma/6179e385-77b4-3382-3cd1-710651ae36c1>

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta (VANE):

<https://vane.to/vammaisyleissopimus>

Yhteisöllinen innovointi -yhteistyömalli:

<http://flash.kunnat.net/yhteisollineninnovointi/files/assets/common/downloads/publication.pdf>

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja:

https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf

YK:n vammaissopimus selkokielellä:

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/70097>

AKTIIVISESTI OSALLINEN

Aktiivisesti osallinen täydentää kirkon saavutettavuusohjelmaa *saavu*.

Toimintaohjelma auttaa rakentamaan kaikille sopivaa kirkkoa. Ohjelman ytimessä ovat yhdenvertaisuus, osallisuus ja paikallisiin olosuhteisiin soveltaminen mottona: ”Ei mitään meistä ilman meitä”.

Kaikille sopiva kirkko purkaa liikkumisen, kommunikoinnin, ymmärtämisen, viestinnän, toiminnan tai asenteiden esteitä.

Saavutettavan kirkon tavoite toteutuu, kun parannuksia tehdään vuorovaikutuksessa vammaisten henkilöiden kanssa. Kaikille avoin kirkko on uskottava Kristuksen kirkko.

KIRKON SAAVUTETTAVUUSOHJELMA

SUOMEN⁺
EV. LUT.
KIRKKO